

מראי מקומות - מגילה

כה:

אין לנו היתר לענין אכילה בבהכ"נ כלל, ואפי' מדוחק. אולם כ' דמשמע דהרמ"א אינו חולק על השו"ע בזה, ונקט להקל בזה כדעת הרמב"ם דלענין בית הכנסת מותר לת"ח ותלמידיהם לאכול מדוחק.

ה. אמרי האי דעיילין לבי כנישתא, לאו משום מיטרא, אלא משום דשמעתא בעא צילותא וכו'.

ק', הא היו ת"ח, וא"כ בלא"ה מותרים. וע' בהג' יעב"ץ (הובא בהגהות וחיידושים מהדור' וגשל) דכ' דכל ההיתר לת"ח ותלמידיהם הוא רק כשעומדים שם, אבל ליכנס שם משום זה מחזי כזילותא. ולפי מה שדייק הביאור הלכה הנ"ל בדעת הרמ"א, דההיתר הוא רק לאכילה ושתי', א"ש (והוא כעין דברי היעב"ץ) אבל לדעת הר"ן, דס"ל דאף ליכנס מפני החמה מותר, עדיין ק', אבל י"ל דלשיטתו דאין ההיתר אלא בביהמ"ד, א"ש, די"ל דמיירי בבית הכנסת.

ה. כגון הספידיא דקאי בי' ר' ששת

פרש"י, אם ימות אדם א' בי' ר' ששת. ותמה הקרבן נתנאל (ז', צ'), איך פותח פיו לשטן, הא ברית כרותה לשפתים, כדאי' במו"ק (י"ח). וכ' דלולי דברי רש"י הי' מפרש כוונת הגמ' בהספד דקאי בי' ר' ששת, היינו דר' ששת יהי' התם, ומשום יקרא ידי' באו כולי עלמא התם.

ו. לשתמש איניש במאן דתני ארבעה

פי' הר"ן (ריש ט: בדפי הרי"ף) בדעת הרי"ף, דהיינו ששונה ד' סדרי משנה. ולא ישתמש במאן דמתני ארבעה, פי' הר"ן דהיינו שגומר תלמוד ד' סדרים, כלומר, דבעל תלמוד עדיף מבעל משנה. ובשם אחרים פי' דתני לעצמו, ומתני היינו לאחרים. ומה דנקט ד', כ' המהרש"א ע"פ מש"כ רש"י בב"מ דד' סדרים היינו מועד נשים ונזיקין, דנוגעין בזמן הזה, וקדשים, משום ונשלמה פרים שפתינו.

ז. כל השונה הלכות מובטח לו שהוא בן עולם הבא

ע' בספר חפץ חיים על התורה (מעשי למלך פ' יתרו, עמ' קי"ג בדפו"י), שהעיר דהא כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, ומהו היתרון של זה ששונה הלכות בכל יום. וביאר דודאי יש לכל א' חלק, אלא דחלק זה יכול להיות קטן מאד, אבל מי ששונה הלכות בכל יום, יהי' בקי באיך לעשות כל המצוות, ויעשה כולם כראוי, וממילא יהי' "בן עולם הבא", לא רק מי שיש לו חלק בעוה"ב.

א. ואין נכנסין בהן בחמה וכו'

הק' הטורי אבן, הא הר הבית קדיש טפי מבית הכנסת, שהרי רקיקה ומנעל שרי בבהכ"נ ובהר הבית אסור. וא"כ, כיון דבבית הכנסת אסור לכנוס בגשמים מפני הגשמים, כ"ש בהר הבית, ואיך במעשה דחוני המעגל (תענית י"ט) עלו ישראל מירושלים להר הבית מפני הגשמים, וציין לעי' בדבריו שם.

ב. בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין

כ' תוס' דהיינו בחרבנן, ומהני להני שבבבל משום שבעת שיבא הגואל תפקע קדושתן [וע' בריח דודאים שהעיר דהא לעתיד לבוא יקבעו בא"י, וא"כ לא יפקע קדושתן, וכ' דאולי עכ"פ מקומן לא יהי' קדוש, וברי' חדשה היא, וצ"ע], אבל לאותן שבא"י לא מהני תנאי, שהרי קדושתן לעולם קיימת (וצ"ע מד"ה ואעפ"כ, דמשמע דסוגיין מיירי בישובן). וכ"כ הרא"ש (סי' ז'), דאין לפרש דהתנאי מיירי בישובן, אלא דוקא בחרבנן שייך להתנות. אולם ע' בר"ן (ט. בדפי הרי"ף) שכ' בשם הרמב"ן דמהני תנאי בשעת הדחק [ומשמע אף בזמן ישובן], לצרכי עניים, וכדו'. וע' בשו"ע (או"ח קנ"א, י"א), שכ' דתנאי לא מהני אלא בזמן חורבנו, אבל בישובו לא מהני תנאי. וע' במ"ב שם שהביא מהמג"א דרק לענין אכילה ושתי', וליכנס לבהכ"נ מפני הגשמים וכדו', לא מהני התנאי, משום דהוי דומה לקלות ראש, אבל לשאר תשמישים מהני תנאי אף בישובן. ומה דלא מהני תנאי בבהכ"נ שבא"י, כ' המ"ב שם דלפי דעת המג"א הנ"ל זהו רק לענין אכילה ושתי' וכו', אבל לשאר תשמישין, שפיר מהני תנאי אף לבהכ"נ שבא"י. וע"ע באגרות משה (או"ח ב', מ"ד), שכ' שיש עוד אופן של תנאי, דהיינו להתנות שלא יהי' בו דין בהכ"נ כלל, אלא אחר של חול הוא, אלא דמתפללין בו וקורין שם התורה, ואין לזה דין קדושת בית הכנסת כלל. וכ' דאף לא קיימו המצוה לבנות מקדש מעט עי"ז, כיון שאין בו דין בית הכנסת, וגם מבואר שם דבנין כזה לא יקבע לעתיד בא"י בביאת הגואל, דהא אינו בית הכנסת.

ג. חכמים ותלמידיהם מותרים

כ' השו"ע (או"ח קנ"א, א') דת"ח ותלמידיהם מותרים לאכול ולשתות בהם [בבהכ"נ וביהמ"ד] מדוחק. וכ' הרמ"א ד"א דבביהמ"ד אפי' שלא מדוחק שרי. וכ' הביאור הלכה דזהו שי' הר"ן, ובאמת המעיין שם יראה דהתיר לת"ח ליכנס גם מפני החמה, וכו', אלא דמשמע דהרמ"א לא תפס היתר זה ג"כ. עוד כ' דלשי' הר"ן, דפי' סוגיין לענין ביהמ"ד ושלא מדוחק,